

GROEI WERKT

Door de economische crisis raken dagelijks honderden mensen hun baan kwijt. Daarnaast zitten we middenin een diepgaande ecologische crisis. Beide crises vragen dringend om een structurele oplossing. Die ligt in het verdelen van werk.

De verhouding tussen het totaal aan publieke en private schulden en het BBP is absurd hoog. Jarenlang hebben we op de pof geleefd en daar moeten 'we', mede door tientallen miljarden waarmee banken zijn gered, stevig voor boeten. De meeste oplossingen die worden voorgesteld om de economie weer op gang te brengen, doen niets aan de oorzaken achter de crisis. Het overgrote deel van de economen en politici denkt bijvoorbeeld dat we ons 'uit de crisis kunnen groeien'. Dit zou de broodnodige nieuwe banen opleveren. Maar onze verslaving aan groei schept juist werkloosheid.

Hoe werkt dat?

Om aan de financiële verlangens van aandeelhouders, banken, beleggers en grootverdieners te kunnen voldoen, moeten

in korte tijd hoge rendementen worden gemaakt. Dit gebeurt onder meer door productiecapaciteit te verplaatsen naar lagelonenlanden met minder regelgeving en milieueisen. Ook wordt de arbeidsproductiviteit opgedreven door mechanisatie en het vergroten van de werkdruk. Daar komt bij dat financiële markten reorganisaties belonen waarbij veel mensen op straat komen te staan. Dit leidt tot het verdwijnen van banen en tot verborgen werkloosheid en uitgekledde arbeidsvoorwaarden onder bijvoorbeeld jongeren, ZZP-ers, flexwerkers, deeltijdwerkers en payrollers. Dit verlies aan werk werd lange tijd gecompenseerd

door de gestage economische groei. Maar dat lukt alleen als die groei gemiddeld meer dan 1,5% per jaar is. Zo niet, dan daalt de werkgelegenheid. Dit is sinds de intrede van de economische crisis het geval en daar zal voorlopig geen verandering in komen. Maar belangrijker, daar zouden we ook niet naar moeten streven.

Groeiverslaving

Zoals we nu produceren en leven hebben we namelijk bijna vier aardes nodig.

Wanneer breekt eindelijk het inzicht door dat een redelijk stabiel klimaat samen met voldoende natuur, vruchtbare landbouwgrond, water, grondstoffen en energie de werkelijke basis van de economie is? En dat we die basis, en dus de toekomst van onze kinderen,

door die groeiverslaving aan het vernietigen zijn? Permanent groeien valt simpelweg niet vol te houden. Het is moge-

'Meer
baanzekerheid is
de beste garantie
voor bestaans-
zekerheid'

NIET

Frans van der Steen (frans.vandersteen@haagsmilieucentrum.nl) is directeur van het Haags Milieucentrum en lid van het Platform voor een Duurzame en Solidaire Economie.

lijk en wenselijk, bijvoorbeeld door inzet van duurzame technologie, dat een deel van de economie een stuk minder milieubelastend groeit. Maar ook die groenere productie vervuult het milieu en vergt nog heel wat fossiele energie en schaarse grondstoffen. Om ervoor te zorgen dat productieprocessen binnen de milieugrenzen blijven, zal de economie in zijn totaliteit moeten vergroenen.

Dat doorgaan op de huidige weg onhoudbaar is, wordt steeds meer erkend. Groene groei en inzetten op een groene economie is daarom zelfs de mantra van de politiek geworden. In de alledaagse praktijk valt daar echter weinig van te merken. De wortels van het systeem blijven namelijk onaangetaast. Wie met fundamentele oplossingen komt, wordt al snel weggezet als utopist. Bij te veel politici ontbreekt het aan een visie die ons uit de gestapelde economische, bestuurlijke en milieucrisis kan bevrijden.

Werk en welvaart delen

Maar welke visie kan dat dan wel; welk beleid biedt mensen perspectief op houdbare welvaart? Misschien wel de diepste menselijke behoefte is die aan bestaanszekerheid. Als iets in onze samenleving bestaanszekerheid ondermijnt, dan is dat het verlies van werk. Zeker wanneer het perspectief om weer snel aan de slag te gaan ontbreekt. Een grote mate van baanzekerheid is dan ook de beste garantie voor bestaanszekerheid. Dat kan door werk eerlijker te delen. De voordelen daarvan

zijn ongekend groot. Mensen zijn niet langer van een uitkering afhankelijk. Zij worden ingesloten in plaats van uitgesloten. Uitgaven aan sociale zekerheid dalen sterk en criminaliteit neemt af. Er ontstaat ruimte voor een leven lang leren. Het haalt de druk van de ketel bij al die gezinnen die te weinig tijd overhouden om wat meer ontspannen te leven en wat voor hun omgeving te betekenen. Dit zal het welbevinden van mensen én de staatskas bijzonder goed doen.

Als we het bestaande werk zouden verdelen, moet iedereen 21 uur werken. In het verleden zijn we van een 48-urige naar een 38-urige werkweek gegaan. Waar wachten we dan nog op om bijvoorbeeld een 28-urige werkweek in te voeren? De belangrijkste reden daarvoor is natuurlijk dat door het huidige belastingstelsel en de oneerlijke verdeling van welvaart minder werken minder loon betekent. En mensen zitten niet zelden vast aan hoge uitgaven of aan schulden of zij verdienen simpelweg te weinig als ze beiden 28 uur zouden werken. Ook sluiten onderwijs en de kwalificaties van mensen te weinig aan op de vraag vanuit de arbeidsmarkt.

Kiezen voor het goede leven

Laten we om het verlies aan koopkracht voor een deel te compenseren, beginnen met de welvaart eerlijker te verdelen. De verschillen in inkomen en zeker de verschillen in vermogen zijn de afgelopen dertig jaar veel te groot geworden. Maak van hebzucht dus weer de ondeugd die het altijd was. Beteugel die bijvoorbeeld door toegenomen arbeidsproductiviteit om te zetten in meer koopkracht voor de minstvermogende 90% van de bevolking in plaats van de rijken nog rijker te maken. Vervang daarnaast belasting op arbeid door het belasten van vervuilende emissies en het gebruik van schaarse grondstoffen: een Belasting op Verspilling en Milieuvervuiling (BVM) in plaats van

een BTW. Met 0% belasting op lokaal of regionaal duurzaam geproduceerde of hergebruikte energie en grondstoffen of biologisch gekweekte groenten en 100% op vliegen, SUV's of geïmporteerd fout vlees. Door de BVM zal het aanbod aan (relatief) goedkopere duurzamere producten stijgen. En door binnen de ruimere vrij te besteden tijd, zorg- en andere taken op ons te nemen, kunnen belastingen verder omlaag en het besteedbare inkomen verder omhoog.

Onderwijs dat werkt

Het afschaffen van de loonbelasting en het beter verdelen van de welvaart brengt per gewerkt uur beduidend meer geld in het loonzakje. Dat geeft meer keuzevrijheid. Investeer in onderwijs dat beter aansluit op de arbeidsmarkt. Introduceer hiertoe bijvoorbeeld praktische leerwerktrajecten. Zorg in overleg met vakbonden en werkgevers voor permanente scholing op het werk en voor omscholing. Geef het onderwijs tijd om zich aan de nieuwe eisen aan te passen. Neem dus de tijd om van 38 naar 28 uur te gaan. Dit kan in zestien jaar door elke vier jaar de arbeidstijd met twee uur te bekorten

'Vervang BTW door BVM, een Belasting op Verspilling'

Eerlijker delen van welvaart en werk leidt tot een veel meer ontspannen samenleving. Het geeft mensen de ruimte om samen met anderen de kwaliteit van hun leven te verbeteren. Geen betere ondersteuning van de opkomende 'eigen-kracht-beweging' dan het bieden van meer vrij te besteden tijd. Een meer kleinschalige economie bespaart kosten, schept lokale banen en betreft burgers bij hun directe omgeving. In de samenleving die zo vorm krijgt, zijn veel meer waarden belangrijk dan materiële. We krijgen er veel voor terug zoals een stabiel klimaat, een gezonder leven, een betere leefkwaliteit en tijd om te leven. Mits goed over het voetlicht gebracht is dit een verhaal dat de harten van steeds meer burgers zal raken.

Frans van der Steen